

РОЗДІЛ V. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

UDC 342.9

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2024-3-06>

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА НА ВИСНАЖЕННЯ ТА ГОЛОВНІ УМОВИ ЇЇ ЗАВЕРШЕННЯ ЗГІДНО НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Курінний Є. В.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна*

Ключові слова: *війна
на виснаження, план миру,
демократія, країна-агресор,
міжнародне право, державний
суверенітет, територіальна
цілісність.*

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року стало новим етапом збройної агресії коли рф вже відкрито використала свої збройні сили та інші воєнізовані структури. Міжнародна спільнота визнала воєнний напад рф на Україну протиправним та засудила його на багатьох офіційних рівнях. Нажаль, як показує накопичений досвід, партнерська допомога, яку отримує наша держава, враховуючи її немалі але недостатні обсяги, спрямовується здебільшого на стримування агресора, а не на його цілком справедливую поразку. Якщо до повномасштабного вторгнення політика умовного Заходу на чолі з США була явно спрямована на умиротворення та “збереження обличчя” керманича рф, то зараз просто на умиротворення та унеможливлення розпаду країни-агресора, що є дуже помилковим бо результати такої стратегії обов’язково негативно позначаться не тільки на Україні, а й на усіх державах вільного світу (насамперед, сприятимуть подальшому зміцненню та розповсюдженню негативного впливу на міжнародній арені країн нової вісі зла). Констатується, що головними умовами для завершення російсько-української війни на виснаження згідно норм міжнародного права є: усвідомлення політичним керівництвом, іншими представниками істеблішменту країн Великої сімки (передусім США), а також тих країн світу, які обрали демократичний шлях розвитку, тих вкрай небезпечних стратегічних політичних, економічних, воєнних та репутаційних наслідків, які вони можуть отримати від можливої поразки України; консолідація країн демократичного світу навколо єдиної спільної мети – завдання поразки рф, котра виступає у ролі беззаперечного агресора у цій війні; оперативне вироблення та негайна реалізація комплексу заходів політико-правового (дипломатичного), економічно-фінансового та воєнно-примусового характеру відносно країни-агресора спрямованих на справедливе завершення триваючої війни на виснаження, з поновленням державного суверенітету та територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаних кордонів на 1 грудня 1991 року.

THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR OF ATTRITION AND THE MAIN CONDITIONS FOR ITS END UNDER INTERNATIONAL LAW

Kurinyi Ye. V.

Doctor of Law, Professor,

Professor at the Department of Constitutional and Administrative Law,

Zaporizhzhia National University

Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

Key words: *war of attrition, peace plan, democracy, aggressor country, international law, state sovereignty, territorial integrity.*

The full-scale invasion on 24 February 2022 marked a new stage of armed aggression when Russia openly used its armed forces and other paramilitary structures. The international community recognised Russia's military attack on Ukraine as illegal and condemned it at many official levels. Unfortunately, as the experience shows, the partner assistance received by our country, given its considerable but insufficient volumes, is mainly aimed at deterring the aggressor, not at its just defeat. Before the full-scale invasion, the policy of the conditional West led by the United States was clearly aimed at pacifying and 'saving face' of the Russian leader, but now it is simply aimed at pacifying and preventing the collapse of the aggressor country, which is very wrong because the results of such a strategy will necessarily have a negative impact not only on Ukraine, but also on all states of the free world (first of all, they will contribute to further strengthening and spreading of the negative influence of the countries of the new axis of evil in the international arena). It is stated that the main conditions for the end of the Russian-Ukrainian war of attrition in accordance with international law are: awareness by the political leadership and other representatives of the establishment of the G7 countries (primarily the United States), as well as those countries of the world that have chosen the democratic path of development, of the extremely dangerous strategic political, economic, military and reputational consequences that they may receive from the possible defeat of Ukraine; consolidation of the countries of the democratic world around a single common goal – the task of defeating Russia, prompt development and immediate implementation of a set of political, legal (diplomatic), economic, financial and military coercive measures against the aggressor country aimed at a just end to the ongoing war of attrition, with the restoration of Ukraine's state sovereignty and territorial integrity within the internationally recognised borders of 1 December 1991.

Постановка проблеми. Вперше після травня 1945 року, внаслідок широкомасштабної агресії російської федерації (далі рф) проти України 24 лютого 2022 року, значна частина громадян європейських націй приймаючи у свої країни сотні тисяч українських біженців, усвідомила реальність можливості приходу до власної оселі чергової світової війни.

Чуючи двічі на рік гасло “ніколи знову” переважна більшість ситого та безтурботного населення держав Європи, яка народилась на достатньо значній відстані від Другої, не кажучи про Першу світову війну, і яка знає про ці війни з мимохідь отриманої інформації, непевно тільки може здогадуватися скільки десятків мільйонів людських душ загублено у їх бурхливих смертоносних полум'ях.

Тільки кількість загиблих українців за результатами Другої світової війни коливається у межах 8-10 мільйонів (майже чверть тодішнього населення України), що у двічі перевищує втрати агресора – нацистської Німеччині (4-5 мільйонів осіб). А якщо згадати Першу світову війну, три Голодомори 1921–1923, 1932–1933 та 1946–1937 років, які теж умертвили кілька мільйонів наших співвітчизників, то можна сказати, що у минулому столітті ми стали однією з найбільш багатостраждальних європейських націй. Нажаль, як це не прикро казати, ця трагічна тенденція продовжується й у поточному сторіччі.

Ознайомлюючись з долею нашого краю, мимоволі згадуєш фразу швабського філософа Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля про те, що історія пов-

торюється двічі: перший раз як трагедія, другий раз – як фарс. У випадку з триваючою зараз в Україні війною, на мою думку, істинність цього афоризму кульгає на обидві ноги, бо ніколи не будуть сприйматися як комедія легкого змісту спогади очевидців або сторінки підручників з історії, які присвячують тимчасово цій війні; коли у пам'яті українців будуть закарбовані імена сотень тисяч вбитих та покалічених українських громадян, серед яких не тільки військові, а й діти, жінки, старші люди та інші категорії цивільного населення – жертви цієї ганебної війни.

Є дуже символічним, що чергову спробу остаточно вирішити “українське питання” рф вирішила через неповний 101 рік після втрати у 20 столітті Україною своєї державності, а також те, що будь-який склад керівництва сучасної української держави з часу відновлення незалежності з грудня 1991 року, внаслідок свого історичного невігластва або наївності – навіть у кошмарних снах не міг уявити цей віроломний, широкомасштабний напад з боку північно-східного “брата” тому й не готувався до даного, цілком закономірного для великошовіністичної країни, кроку.

Тому такий рецидив прояву чергових “імперських зазіхань рф”, аж ніяк не можна сприймати як фарс. Це скоріше збіг несприятливих обставин, на поступове, повзуче виникнення яких не було надано своєчасної та гідної відповіді як з боку нашої країни, так й світового співтовариства, насамперед в особі країн-лідерів демократичного світу.

В історії людства було декілька тисяч воєн, найрізноманітніших за приводами свого початку, масштабами поширення та кількістю жертв. Після Другої світової війни, країнам вдавалося не допустити чергову загальнопланетну трагедію, хоча майже одразу після відомої фултонської промови Вінстона Черчилля 5 березня 1946 року, нещодавна “гаряча” проекція глобального світового протистояння, перетворювалася у свій “холодний” стан.

Не дивлячись на те, що тодішній післявоєнний світ не раз опинявся у декількох кроків від нової, не тільки гарячої, а й ядерної війни, розсудливість, стриманість, відповідальність поєднанні з принциповістю, сміливістю та рішучістю тодішніх світових керманців (у першу чергу США та СРСР) не дали їм не тільки “втратити свої обличчя”, а й пуститися відповідних фатальних помилок.

Розпад радянського союзу у грудні 1991 року знаменував завершення Першої холодної і Третьої за обліком світової війни. Перед світом ніби постали нові перспективи беззастережного миру та толерантності.

У 1992 році американський філософ Френсіс Фукуяма видав книгу “Кінець історії та остання людина” у якій пророкував світове поширення ліберальної демократії, завершення ідеологічних протистоянь, революцій і воєн.

В силу свого цілком некритичного для практикуючого філософа 72 річного віку, цьому нині здоровому візюнеру, на власні очі вдалося переконатися у значній передчасності своїх висновків.

Початком нової – Четвертої, і поки що гібридної, напівхолодної але піднімаючої свій градус світової війни, можна вважати промову 2-го президента рф на Мюнхенській конференції з питань політики безпеки 10 лютого 2007 року, у якій він попри економічну відсталість своєї країни, заявив про необхідність повернення для рф статусу світового лідерства, а також посилення її впливу (зокрема й силовими засобами) на інші держави (насамперед пострадянського та постсоціалістичного простору).

За цими зухвалими заявами пішли не менш зухвалі та небезпечні дії – п'ятиденна війна в Грузії у серпні 2008 року, незаконна анексія Автономної Республіки Крим України у березні 2014 року, розпалювання збройного конфлікту та фактичне відчуження рф частин Луганської та Донецької областей України з квітня 2014 до лютого 2015 року, а з 24 лютого 2022 року – повномасштабне вторгнення РФ в Україну, яке є найбільшою військовою агресією на європейських теренах з часів Другої світової війни, що триває вже третій рік.

Наведена хронологія є далеко не повною, бо “воєнне нетримання” рф розпочалося майже одразу після розвалу СРСР, розпалюванням на початку 90-х років минулого століття локальних війн за її межами (Придністров'я, Абхазія та ін.), які тільки підтверджують божевільну войовничу сутність цієї країни, а також нехтування та попирання нею не тільки усіх міждержавних угод з колишніми республіками вже не існуючого СРСР, а й чинних норм міжнародного права.

Правовим аспектам правого регулювання різноманітних відносин в умовах дії режиму воєнного стану в Україні присвячена достатньо значна кількість наукових праць, а ось міжнародно-правова проблематика завершення триваючої війни на виснаження майже не вивчалась, тому розгляд особливостей такої війни та ключові умови її завершення, згідно норм міжнародного права, є головною **метою** даної статті.

На початку викладення основного матеріалу, необхідного зазначити, що з початку агресії проти України, з 2014 року, росія порушила близько 400 міжнародних договорів, однією зі сторін у яких є Україна, зокрема Будапештський Меморандум, Статут Організації об'єднаних націй, низку конвенцій ООН та Гельсінські угоди. Про це заявив президент України Володимир Зеленський у зверненні до учасників Копенгагенського демократичного саміту.

«Слово – це завжди основа закону. Це завжди основа договору. Конвенцій, статутів, декларацій

і, звичайно, меморандумів. Тільки за час війни рф проти України, а вона триває, я нагадаю вам, не з 24 лютого, а з 2014 року, росія порушила близько чотирьохсот різних міжнародних договорів, сторонами яких є наші держави», – сказав він. Зеленський навів приклади глобальних та фундаментальних для Європи документів, які порушила рф: Статут ООН; Конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму; Конвенція ООН щодо запобігання злочину геноциду та покарання за нього; корпус конвенцій, що регулюють закони та звичаї війни; Міжнародна конвенція для захисту усіх осіб від насильницького зникнення; Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту; Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Конвенція ООН з морського права. Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 року (Гельсінські угоди або Гельсінська декларація); Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод; Статут Ради Європи.

Він також, наголосив, що демократія і міжнародне право – це завжди повага до слів, але вони працюють і здатні вигравати у протистояннях тільки тоді, коли слово буквально означає дію [1].

Скоївши агресію проти України, рф насамперед порушила чотири основних принципи, що гарантують забезпечення миру і міжнародної безпеки. Два з яких зафіксовані у Статуті ООН, а саме, що усі Члени Організації Об'єднаних Націй розв'язують свої міжнародні суперечки мирними засобами таким чином, щоб не наражати на загрозу міжнародний мир та безпеку і справедливість (частина 3 статті 2 даного Статуту) та що усі Члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в своїх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і якимось іншим чином, несумісним із Цілями Об'єднаних Націй (частина 4 статті 2 цього Статуту).

У свою чергу, перша Ціль ООН закликає – підтримувати міжнародний мир та безпеку і з цією метою вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загрози миру й придушення актів агресії, або інших порушень миру, і проводити мирними засобами, відповідно до принципів справедливості та міжнародного права, залагоджування або розв'язання міжнародних конфліктів або ситуацій, що можуть призвести до порушення миру (частина перша статті 1 Статуту ООН).

Ще два основних принципи у сфері забезпечення миру і міжнародної безпеки містяться у Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 року, це – непорушність державних кордонів та територіальна цілісність держави.

Зокрема у цьому міжнародно-правовому документі зазначалось, що держави-учасники розглядають як непорушні усі кордони один одного, як кордони усіх держав у Європі, і тому вони будуть утримуватися зараз та у майбутньому від будь-яких зазіхань на ці кордони. Вони будуть, відповідно, утримуватися також від будь-яких вимог або дій, спрямованих на захоплення і узурпації частини або усієї території будь-якої держави-учасника.

Також держави-учасники будуть поважати територіальну цілісність кожної з держав-учасників. У відповідності до цього вони будуть утримуватися від будь-яких дій, несумісних з цілями та принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй, проти територіальної цілісності, політичної незалежності або єдності будь-якої держави-учасника і, зокрема, від будь-яких таких дій, які є застосуванням сили або погрози силою.

Держави-учасники будуть рівним чином утримуватися від того, щоб перетворювати територію один одного в об'єкт воєнної окупації або інших прямих або побічних заходів застосування сили у порушенні міжнародного права або в об'єкт набуття за допомогою таких заходів або погрози їх існування. Ніяка окупація або придбання такого роду не буде визнаватися законною.

Під час своєї агресії військовими та іншими представниками рф були скоєні усі можливі злочини агресії, передбачені Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року, після 20 лютого 2014 року, стало новим етапом збройної агресії, коли рф вже відкрито використала свої збройні сили та інші воєнізовані структури. Міжнародна спільнота визнала агресію рф проти України протиправною та засудила на рівні: Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 “Агресія проти України”; резолюцій ПАРС 2433 (2022) “Наслідки продовження агресії Російської Федерації проти України: роль і відповідь Ради Європи” і 2436 (2022) “Агресія Російської Федерації проти України: забезпечення відповідальності за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та інші міжнародні злочини”; Декларації Парламентської Асамблеї НАТО на підтримку України; Резолюції Парламентської Асамблеї ОБСЄ стосовно агресивної війни Російської Федерації проти України та її народу й загрози безпеці в усьому регіоні ОБСЄ; Резолюції Європейського Парламенту “Російська агресія проти України” та багатьох інших міжнародних організацій.

Згідно зі статтею 8 bis Римського статуту під злочиним агресії розуміється планування, підготовка, ініціювання або вчинення особою, яка спроможна фактично здійснювати контроль за політичними чи військовими діями держави або

керувати ними, акту агресії, який за своїм характером, тяжкістю та масштабами є грубим порушенням Статуту ООН.

Під актом агресії розуміється застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави чи в будь-який інший спосіб, несумісний зі Статутом ООН.

Починаючи з моменту повномасштабного вторгнення, РФ вчинили кожен акт агресії, передбачений Римським статутом, зокрема:

а) вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави чи будь-яка військова окупація, незалежно від її тимчасового характеру, що є результатом такого вторгнення або нападу, чи будь-яка анексія із застосуванням сили на території іншої держави або її частини. Так, 24 лютого 2022 року російські війська вторглися в Україну з суші, повітря та моря для проведення „спеціальної військової операції”. У перший день операції російські війська перетнули північний кордон України з боку Білорусі в напрямку столиці України Києва. Вони захопили Чорнобильську зону відчуження. Вони перетнули північно-східний кордон України, просуваючись до другого за величиною міста країни – Харкова. Російські війська також рушили на півдні з Криму в бік міста Херсон;

б) бомбардування збройними силами держави території іншої держави чи застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави. 24 лютого 2022 року приблизно 100 російських крилатих, балістичних і морських ракет вразили військові цілі в Україні для проведення так званої «спеціальної військової операції». Російська авіація завдала ударів по містах, аеропортах і військових об'єктах по всій Україні. 10 жовтня 2022 року російські війська завдали першого масованого ракетного удару по енергетичній інфраструктурі України. Бомбардування та ракетні обстріли цивільного населення та цивільних об'єктів не припиняється є системним;

с) блокада портів чи берегів держави збройними силами іншої держави. згідно з розвідкою Міністерства оборони Великобританії 13 березня 2022 року російські військово-морські сили встановили блокаду чорноморського узбережжя України, що фактично ізолювало Україну від міжнародної морської торгівлі;

д) напад збройними силами держави на сухопутні, морські або повітряні сили чи морські та повітряні флоти іншої держави. 24 лютого 2022 року російські балістичні, крилаті ракети та ракети морського базування завдали ударів по широкому спектру українських військових об'єктів та об'єктів протиповітряної оборони. 28 лютого 2022 року генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш заявив, що бойові дії в Україні „вирують

по всій країні, з повітря, землі та моря... Російські ракетні та авіаційні бомбардування вдень і вночі обстрілюють українські міста”;

е) застосування збройних сил однієї держави, що перебувають на території іншої держави за угодою з державою, яка приймає, в порушення умов, передбачених в угоді, чи будь-яке продовження їх перебування на такій території після припинення дії угоди. РФ використала збройні підрозділи, які за угодою про статус та умови перебування Чорноморського флоту на території України, розташовувалися на території Кримського півострова для його окупації;

ф) дія держави, яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала у розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для вчинення акту агресії проти третьої держави. Станом на 24 лютого 2022 року білоруські аеродроми, засоби протиповітряної оборони, системи управління повітряним рухом, військова і частина цивільної логістики фактично були передані в розпорядження Росії. Вся ця інфраструктура була використана для ударів та прямого вторгнення на суверенну територію України;

г) направлення державою або від імені держави озброєних банд, груп та іррегулярних сил або найманців, які вчиняють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які мають настільки серйозний характер, що це рівноцінно переліченим вище актам або її істотній участі в них. Росія направила збройні загони, групи, нерегулярні війська або найманців для проведення збройних дій проти України. Зокрема, повідомлялося, що група Вагнера, приватна військова компанія, яка була пов'язана з Є. Пригожиним, активно працювала в Україні [2].

Враховуючи, що перелічені злочини були скоєні у перший рік широкомасштабної агресії РФ, їх кількість з наступними місяцями та роками тільки збільшувалася, тим самим зростала відповідна статистика, однак не слід забувати, що це не тільки суха констатація чисел і фактів, насамперед це – десятки, сотні тисяч безповоротно втрачених людських життів та скалічених доль, які не підлягають, ані воскресінню, ані забуттю.

Після першого року гарячої фази російсько-української війни, коли потерпів фіаско бліцкриг РФ, ця ганебна війна де-факто переформатувалася у “війну на виснаження”, у якій Україна маючи неспівставний потенціал можливостей у порівнянні з РФ, без належної та постійної допомоги з боку західних партнерів – приречена на поразку.

Нажаль, як показує накопичений досвід, партнерська допомога, враховуючи її немалі але недостатні обсяги спрямовується здебільшого на стримування агресора, а не на його цілком справедливую поразку. Якщо до повномасштабного вторгнення,

політика умовного Заходу на чолі з США була явно спрямована на умиротворення та “збереження обличчя” керманіча рф, то зараз просто на умиротворення та унеможливлення розпаду країни-агресора, що є дуже помилково, бо ціна такого умиротворення – очевидна чергова поразка США (причому набагато відчутна як до цього було в Іраці, Сирії та Афганістані), подальша втрата авторитету держав вільного світу серед інших країн (насамперед, що позиціонують себе з Глобальним Півднем), сприяння наступному розширенню переліку країн-членів БРІКС у якому першу скрипку відграє КНР та інші бенефіти для набираючої ваги нової вісі світового зла.

Як відомо, від отриманих поразок країна дуже рідко стає сильнішою, скоріш – навпаки і тому зовсім не виключається, що у недалекій перспективі, значна питома вага країн світу спочатку почне ігнорувати, а потім взагалі поставе під сумнів світове лідерство США. І цілком можливо, що й надалі дотримуючись стратегії обережного спостерігача, теперішня єдина наддержава, поступово втратить свій високий міжнародний лідерський статус, чим обов’язково скористається її конкурент – КНР.

За результатами згаданого умиротворення, перспективи такого економічного гіганта як ЄС, теж не виглядають райдужними, якщо згадати зміст кремлівського ультиматуму від 15 грудня 2021 року про відновлення військового та політичного впливу рф на країни Східної Європи. Підтвердженням цьому також є – не розвіяний туман невизначеності майбутнього військового союзу між країнами Європи з США у рамках НАТО, поступове витискання Франції з її колишніх колоній у Центральній та Західній Африці (військові перевороти здійснені за останні чотири роки у Габоні, Нігері, Чаді, Гвінеї та двічі у Малі та Буркіна-Фасо за участі проксі з рф), щорічне зростання прихильності європейського населення до ультра правих та ультра лівих популістів, які відверто демонструють свою симпатію до рф, фактичний саботаж заходів щодо підтримки ЄС України з боку двох відомих прокремлівських “троянських коників”, гідних послідовників політики Хорті та Тісо під час Другої світової війни.

Тому не тільки пряма поразка України, а й реалізація китайсько-бразильських та їм подібних “мирних планів”, спрямованих на замороження, а точніше на призупинення агресії рф – це є фактичним фіаско не тільки для нашої держави, а й для країн, які вважають себе представниками поки що існуючої світової демократії.

З метою справедливого завершення російсько-української війни, діючий український президент у листопаді 2022 року виступив з ініціативою плану миру, який передбачав 10 пунктів,

а саме – радіаційна і ядерна безпека, продовольча безпека, енергетична безпека, звільнення всіх полонених і депортованих, виконання Статуту ООН і відновлення територіальної цілісності України та світового порядку, виведення російських військ і припинення бойових дій, повернення справедливості, протидія екоциду, недопущення ескалації та останнє – фіксація закінчення війни [3].

15–16 червня 2024 року за ініціативи України у Бюргенштоці у Швейцарії відбувся перший Глобальний саміт миру. Участь у ньому взяли делегації з 92 країн та 8 світових організацій.

Мета саміту – на найвищому рівні узгодити три з десяти пунктів української «формули миру» – щодо ядерної і продовольчої безпеки та звільнення українських полонених і депортованих, зокрема, й дітей. рф на перший Саміт миру не запрошена.

Підсумкову декларацію Саміту миру, у якій рф звинуватили у масштабних людських стражданнях та закликали поважати територіальну цілісність України, підписали 78 країн та 4 організації. Комюніке не підтримали Індія, Бразилія, Саудівська Аравія, Таїланд та інші держави.

Згодом зі списку підписантів декларації Саміту миру слідом за Іраком та Йорданією зникла Руанда, проте приєдналися Замбія, Антигуа і Барбуда, а також Барбадос і Республіка Маршаллові Острови, Гаяна, Королівство Тонга [4].

З метою справедливого та найскорішого завершення російсько-української війни, 27 серпня 2024 року президент України В. Зеленський анонсував план перемоги, який хоче презентувати під час зустрічі 26 вересня цього року президенту США Джо Байдену та кандидатам у президенти США – демократці Камалі Гарріс та республіканцю Дональду Трампу.

Деталей плану українська сторона не розкриває. За словами Зеленського, він складатиметься з чотирьох складових. Курська операція ЗСУ – частина плану. Інші складові – місце України у світовій системі безпеки, примус РФ до завершення війни, економічний блок.

План розрахований на швидкі рішення партнерів, які повинні статися з жовтня до грудня поточного року [5].

Для об’єктивності слід зазначити, що представниками українського громадянського суспільства був підготовлений “Маніфест сталого миру” (Світ після нашої перемоги), зміст якого був оприлюднений на X Форумі місцевого самоврядування наприкінці листопада 2023 року [6].

Однак, результати ознайомлення з текстом цього достатньо цікавого документу, свідчать, що його положення у цілому присвячені особливостям змісту післявоєнних алгоритмів, які потрібно застосувати до рф, щоб у подальшому уникнути

прояви неоімперських рецидивів з боку даного політичного утворення.

На підставі викладеного можна **констатувати**, що головними умовами для завершення російсько-української війни на виснаження, згідно норм міжнародного права, є: усвідомлення передусім політичним керівництвом, а також іншими представниками істеблїшменту Великої сімки (передусім США), а також країн світу, які обрали демократичний шлях розвитку, тих вкрай небезпечних стратегічних політичних, економічних, воєнних та репутаційних наслідків, які вони можуть отримати від можливої поразки України (подальше поглиблення кризи демократії у світі, зведення нанівець дотримання загальнолюдських цінностей, початок неконтрольованих процесів розповсюдження ядерної зброї, посилення місця, ваги і ролі країн нової вісі зла, повернення конфронтаційних форматів у вирішенні спорів у міждержавних стосунках, інтенсифікація процесів демонтажу існуючої моделі світового правопорядку та ін.); консолідація країн демократичного світу навколо єди-

ної спільної мети – завдання поразки РФ, котра виступає у ролі беззаперечного агресора у цій війні; оперативне вироблення та негайна реалізація комплексу заходів політико-правового (дипломатичного), економічно-фінансового та воєнно-примусового характеру відносно країни-агресора спрямованих на справедливе завершення триваючої війни на виснаження, з поновленням державного суверенітету та територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаних кордонів на 1 грудня 1991 року.

Будь-які інші “мирні плани” , “глобальні ініціативи” або “альтернативні заходи” у змісті яких будуть відсутні положення про відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності України, свідчатимуть про ігнорування їх розробниками основних принципів та інших норм міжнародного права у сфері забезпечення миру і міжнародної безпеки, що категорично є неприйнятним як для української держави, так й для інших країн, які усвідомлюють високу ціну негативних наслідків від недотримання згаданих вище міжнародно-правових правил.

ЛІТЕРАТУРА

1. Надія Собенко. Росія порушила близько 400 міжнародних договорів, учасницею яких є Україна. 10 червня 2022. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/248787-rosia-porusila-blizko-400-miznarodnih-dogovoriv-ucasniceu-akih-e-ukraina-zelenskij/> (дата звернення: 20.09.2024).
2. Злочини агресії: поняття та підстави притягнення вищого військово-політичного керівництва Росії до відповідальності. Експертний центр з прав людини. 31 липня 2023. URL: <https://ecpl.com.ua/news/21869/> (дата звернення: 20.09.2024).
3. “Формула миру” е Зеленського: 10 кроків до завершення війни РФ, представлені на саміті G20. *Європейська правда*. 15 листопада 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/11/15/7150645/> (дата звернення: 21.09.2024).
4. Олена Богданьок, Валерія Пашко. Зеленський: «Ми не хочемо, щоб ця війна тривала роками». 27 червня 2024. URL: <https://suspilne.media/778301-zelenskij-mi-ne-hocemo-sob-ca-vijna-trivala-rokami/> (дата звернення: 21.09.2024).
5. Марко Сировой. Зеленський: План перемоги має бути реалізований протягом жовтня – грудня, це залежить від Байдена. *Forbes Ukraine*. 20 вересня 2024. URL: <https://forbes.ua/news/zelenskiy-plan-peremogi-mae-buti-realizovaniy-protyagom-zhovtnya-grudnya-vin-zalezhit-vid-baydena-20092024-23755/> (дата звернення: 21.09.2024).
6. “Маніфест сталого миру”: відповідь українського суспільства на запитання “Що робити з Росією”. Асоціація “Енергоефективні міста України”. 29 листопада 2024. URL: <https://enefcities.org.ua/povnyu/manifest-stalogo-myru-vidpovid-ukranskogo-gromadyanskogo-suspilstva-na-zapytannya-schobyty-z-rosiyeyu/> (дата звернення: 21.09.2024).

REFERENCES

1. Nadiia Sobenko. Rosiia porushyla blyzko 400 mizhnarodnykh dohovoriv, uchasnytseiu yakykh ye Ukraina. 10 chervnia 2022 [Russia has violated about 400 international treaties, of which Ukraine is a party. June 10, 2022]. *Suspilne novyny*. Retrieved from: <https://suspilne.media/248787-rosia-porusila-blizko-400-miznarodnih-dogovoriv-ucasniceu-akih-e-ukraina-zelenskij/> (accessed 20 September 2024).
2. Zlochyny ahresii: poniattia ta pidstavy prytyahнення vyshchoho viiskovo-politychnoho kerivnytstva Rosii do vidpovidalnosti. 31 lypnia 2023 [Crimes of aggression: concepts and grounds for bringing Russia’s top military and political leadership to justice. July 31, 2023]. *Ekspertnyi tsentr z prav liudyny*. Retrieved from: <https://ecpl.com.ua/news/21869/> (accessed 20 September 2024).
3. “Formula myru” Zelenskoho: 10 krokiv do zavershennia viiny RF, predstavleni na samiti G20. 15 lystopada 2022 [Zelensky’s “Peace Formula”: 10 steps to end the war in Russia, presented at the G20 summit.

- November 15, 2022]. *Yevropeiska pravda*. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/11/15/7150645/> (accessed 21 September 2024).
4. Olena Bohdanok, Valeriia Pashko. Zelenskyi: “My ne khochemo, shchob tsia viina tryvala rokamy”. 27 chervnia 2024 [Zelensky: “We don’t want this war to last for years”. June 27, 2024]. Retrieved from: <https://suspilne.media/778301-zelenskij-mi-ne-hocemo-sob-ca-vijna-trivala-rokami/> (accessed 21 September 2024).
 5. Marko Syrovoi. Zelenskyi: Plan peremohy maie buty realizovanyi protiahom zhovtnia–hrudnia, tse zalezhyt vid Baidena. 20 veresnia 2024 [Zelensky: The victory plan should be implemented during October–December, it depends on Biden. September 20, 2024]. *Forbes Ukraine*. Retrieved from: <https://forbes.ua/news/zelenskiy-plan-peremogi-mae-buti-realizovaniy-protyagom-zhovtnya-grudnya-vin-zalezhit-vid-baydena-20092024-23755> (accessed 21 September 2024).
 6. “Manifest staloho myru”: vidpovid ukrainskoho suspilstva na zapytannia “Shcho robyty z Rosiieiu”. 29 lystopada 2024 [“Manifesto of sustainable peace”: the response of Ukrainian society to the question “What to do with Russia”. November 29, 2024.] *Asotsiatsiia “Enerhoefektyvni mista Ukrainy”*. Retrieved from: <https://enefcities.org.ua/novyny/manifest-stalogo-myru-vidpovid-ukranskogo-gromadyanskogo-suspilstva-na-zapytannya-scho-robyty-z-rosiyeyu/> (accessed 21 September 2024).